

Перспективою наступних досліджень з зазначеної тематики, повинен стати аналіз сзлення до політики Голокосту тієї частини української національної інтелігенції, яка замовившись від будь-якої форми співпраці з нацистами, вступила в безкомпромісну боротьбу за збереження цінностей комуністичного суспільства.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Л. Коваль М. В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939 - 1945 рр.). - К., 1999. - С. 126; 2. Тр-тична історія України. XX ст.: У 6 т. / Редкол.: І.Ф. Курас (голова) та ін. - К., 2002 - 2003. Т. 4: Україна у П"тій світовій війні, 1939 - 1945. - Керівник тому В.І. Кучер. - К., 2003. - С. 145; 3. Тарапон О.А. Творча т-глігенція: методологічні аспекти проблеми // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. - "ереяслав-Хмельницький, 2001. - Вип. 12. - С. 237, 238; 4. Розенблат Е. Антисемітизм и погромы в жадных областях Беларуси в первые месяцы Великой Отечественной войны // Материалы Девятой Ежегодной *еждународной Междисциплинарной конференции по иудаике. Часть 1. - М., 2003. - С. 315; 5. Винокурова М.А. Евреи Винничны в период Второй мировой войны. Малоизвестные документы и новые интерпретации: В 2 т. - Т. 3. Участники боевых действий на фронтах войны с нацизмом и труженики тыла. - Винница., 2000. - С. 6. Державний архів Служби Безпеки України (далі - ДА СБУ). - Ф. 79. - Оп. 1. - Спр. 5. - Арк. 40 - 46; 7. ^тральний державний архів громадських об'єднань України (далі - ЦДАГО України). - Ф. 166. - Оп. 3. - С.-х. 154. - Арк. 2; 8. ДА СБУ. - Ф. 6. - Спр. 71889. - Арк. 19; 9. Там само. - Спр. 73417. - Арк. 7, 16, 17; 10. державний архів Київської області (далі - ДАКО). - Ф.4. - Оп. 1. - Спр. 146. - Арк. 43; 11. ЦДАГО України. - «: 66. - Оп. 2. - Спр. 24. - Арк. 3; 12. Там само. - Ф. 1. - Оп. 23. - Спр. 3104. - Арк. 17, 18; 13. ДА СБУ. - Ф. 6. - Г— 72736. - Арк. 17,18; 14. Зарубінський О.О. Західна опінія про політичні настрої населення окупованої тзгїни на початку радянсько-німецького протисторства 1941-1945 рр. //Матеріали Міжнародної наукової «тноеренії "50-річчя перемоги над фашизмом: наслідки та уроки" 4 - 5 травня 1995 р. Частина 1. // Під ред. М. Зяговського, І.Дробота, І. Козловської- К., 1995. - С. 135, 136; 15. ДА СБУ. - Ф. 6. - Спр. 71876. - Арк. 159; і: Там само. - Спр. 72225. - Арк. 50; 17. ДАКО. - Ф. 2412. - Оп. 2. - Спр. 199. - Арк. 74, 81, 110, 111; 18. ДА ЗУ. - Ф. 6. - Спр. 72222. - Арк. 40; 19. Дзвін волі. - 1943. - 16 грудня; 20. Центральний державний архів ягдкх органів влади і управління України. - Ф. 4620. - Оп. 3. - Спр. 285. - Арк. 104.

Р.М.Матейко

РОЛЬ АНДРІЯ ПАЛІЯ У ВІДРОДЖЕННІ ТА РОЗБУДОВІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ (1923-1939 РР.)

Українська кооперація має глибокі історичні корені. Вагомих результатів у економічному, аспіальному і духовному розвитку населешія, особливо селянства, вона досягла на згедноутфайнських землях у період між Першою та Другою світовими війнами. В цьому чимала аслуга колись відомого, а потім упродовж довгих років забутого на батьківщині визначного араїнського кооператора, директора славнозвісного "Мослосоюзу", громадсько-поштитичного діяча ідзрія Палія, 110-річниця від дня народження якого недавно минула. На жаль, цю ювілейну дату не агл-тітали ні наша влада, ні громадськість.

Настав час повністю повернути із забуття ім'я А. Палія, відтворити його життєпис, :смитити цінний досвід господарсько-кооперативної та громадсько-політичної діяльності. Це :лрава майбутнього (хай і недалекого). А зараз бодай коротко зупинимося на деяких найважливіших юдх життєвого шляху А. Палія, з'ясуємо його роль у відродженні західноукраїнської молочарської соперації після Першої світової війни, в організаційному становленні "Маслосоюзу". Адже ігзсвячена цьому кооператорові та його побратимові А. Мудрику монографія А. Качора «Мужі ідеї : граці», яка 1974 р. вийшла у Канаді¹, в Україні практично невідома читацькому загалові. До того ж 7 ній не використано багато українських джерел, які були недоступні авторові. Фрагментарними е слька публікацій про А. Палія, які за останні роки надруковані в пресі західного регіону нашої оаїни та Києва². Далеко не вичерпує цю тему історико-мемуарна книга "Андрій Палій - будівничий - керманіч "Маслосоюзу", яка 2001р. побачила світ у видавництві Тернопільської академії ?народного господарства "Економічна думка"³.

Народився майбутній подвижник української кооперації 1 ірудня 1893 р. в селі Нові Збівотули нинішнього Тисменицького району, що на Івано-Фрайжівщині. 1914 р. юний Андрій тслішно закінчив Станіславську польську гімназію. Навесні 1915 р. він був мобілізований до австро-

угорської армії, а після закінчення однорічної старшинської школи став лейтенантом. Восени 1918 після розпаду імперії Габсбургів А. Палій негайно прибув до Станіслава (нині Івано-Франківські влився в ряди шойно створених збройних сил ЗУНР - Української Галицької Армії. В УГА служив ранзі поручника, брав участь у боях під Львовом і Городком. У 1919 р. за складних для галицми української армії умов польського наступу А. Палій разом із своєю сотнею в складі Гірської бригади УГА перейшов кордон з Чехословаччиною. Там опинився в таборі інтернованих, у якому просте кілька місяців. У вересні 1919 р. А. Палій вступив на агрономічний факультет Празької Високої Технічної Школи, а 29 травня 1922 р. одержав диплома інженера-агронома Після цього ще лж студіював на цукроварсько-ферментаційному відділі названого вузу⁴.

Здобувши серйозну професійну підготовку в Чехословаччині, А.Палій восени 1923 р повернувся додому, щоб працювати для рідного народу, прислужитися своїми знаннями українській молочарській кооперації. Адже Перша світова війна завдала їй величезних збитків, на 10 рш зупинивши ріст. Вже в 1917-1918 рр. були зроблені перші спроби відновити діяльність довоєнно* Краєвого Союзу господарсько-молочарського в Стрию. Однак здійснювані заходи перервала н^в польсько-українсько війна. Її жертвою у 1919 р. став головний директор Союзу о. О. Нижанківськнь Після закінчення Першої світової війни аж до 1924 р. Союз працював дуже слабо.

У 1922 р. відновили свою роботу лише 19 молочарень. Але тодішній Союз не мав змоги? я обслужити через відсутність матеріальних засобів та добре підготовлених фахівців. Аналізуючі повоєнне становище західноукраїнської молочарської кооперації, А. Палій писав: "Важкі б; та умовини праці на порозі віднови діяльності Союзу, коли доводилось починати роботу [дослівно] се ніяких матеріальних засобів у центраш та таким же мізерним станом по молочарнях, які не б>:w навіть самостійними правними одиницями. Не було теж виглядів у чужій, неприхильній кз* державі, на зовнішню поміч. Треба було здатися виключно на власні потенціальні сили, а в перст чергу на нових співробітників, які спершу безкорисно, або за мінімальну винагороду, взялися за з діло. За їх прикладом пішли працівники кооператив та деякі ідейні громадяни, що у початках давал* дарову працю, безплатні приміщення для молочарень, безплатні підводи і т. п."⁵

Відновлення української молочарської кооперації в Галичині розпочалося 1923 р. з: Станіслава. Саме сюди прибули молоді, добре підготовлені фахівці А. Палій, А. Мудрик та О. Лвн які закінчили молочарські школи та інші навчальні заклади в Чехословаччині. Молоді українсьг інтелігенти швидко зрозуміли, що головний фронт боротьби з польськими окупантами - культурно-економічний. Вони активно включилися в роботу Станіславського Повітового Союзу українська кооператив. А. Мудрик та О. Лис ходили від села до села спочатку на Станіславпшні, а відтак і НІ Стришцині та вчили селян, сільських молочарів найпростіших засад молочарства. Вони буде мандрівними вчителями, аїрономами, організаторами і техніками одночасно. Неабияку діловитість та енергійність виявляв А. Палій. За короткий час він добре налагодив торгівлю маслом, язг виробляли українські молочарські кооперативи на Станіславщині. Ось як про це розповідає у своа. спогадах М. Осторверха: "Пригадую собі: А. Палій, завжди чепурно й до смаку одягнений щоденне виголений, бере під пахву пачку з декількома фунтами свіжесенького, того препахучого десеровогт (десертного. - М.Р.) масла - в тих славних цегожах - і, усміхаючись дещо стисненими устами. вимахуючи зграбною палкою, несе те масло до Квягковського, що мав один із кращих сніданкових "покоїв", чи до іншої такої крамниці, чи й до ресторану, як Гавбеншток. Це ж були перші повоєнні кроки "Маслосоюзу"⁶.

З ініціативи А. Палія та А. Мудрика, за підтримки низових кооперативів у Станіслав: виникла окрема філія Крайового Союзу господарсько-молочарського. До її управи ввійшли А. Папій, І. Остап'як і Ф. Глум, а їх заступниками обрано А. Мудрика і О. Лиса.

Провідники сільських молочарень Станіславщини висунули ідею скликання зборі молочарської централі в Стрию з метою переобрання її керівництва та активізації діяльності. Таг: збори відбулися 25 березня 1924 р. в Стрию. На них було обрано нову дирекцію Союзу з ЧИСЛ добре підготовлених у галузі молочарства фахівців, діяльних кооператорів. Її очолили А. Мудрик. С Бачинська, інспектор Ревізійного союзу українських кооператив (РСУК) І. Федак. А. Палій ввійш* до дирекції як їх заступник і торговельний референт. На других загальних зборах, що відбулися березня 1925 р., після того, як Ревізійний союз українських кооператив відкликав І. Федака д:

заова. А. Палій став головним директором молочарського Союзу'. Таким чином, остаточно -Формувалася нова дирекція об'єднання західноукраїнських молочарів - кооператорів. її було ~~СССЮ~~ у судові книги в такому складі: А. Палій - загальне керівництво і торгівля, А. Мудрик - техніка й організація виробництва, О. Бачинська - бухгалтерія.

Вже перший рік роботи оновленого молочарського Союзу увінчався вагомими здобутками. ~~хтрема~~ активізувалася діяльність самої централі, Станіславську філію перетворено на окремий • діл, засновано торговельну експозитуру у Львові, відкрито три власні крамниці у найбільших кетах краю. Вдалося налагодити роботу 39 кооперативів, які в 1924 р. доставили до Союзу 41518 кг *асла⁸.

Тогочасна суворя дійсність вимагала радикальної перебудови роботи "старого" Союзу етдноукраїнських молочарів. Головними творцями цієї перебудови були А. Палій та А. Мудрик. Зояи підготували зміни до статуту Союзу, які були схвалені на надзвичайних загальних зборах, що «лбулися 18 червня 1925 р. Централя отримана нову назву: "Крайовий Молочарський Союз ""Маслосоюз" у Стрию" та фірмовий знак. Він являв собою прямокутну продовгувату рамку, в неліні якої між великими буквами "М" і "С" була зображена зелена чотирилисткова конюшина. Утлно із новим статутом "Маслосоюзу" його членами могли бути тільки юридичні особи, а пай идвищувався з 10 до 50 злотих⁹.

1925 р. ознаменувався інтенсивним розвитком українських молочарських кооперативів. їх ДЩЬ кість в результаті заснування нових молочарень та відновлення роботи довоєнних зросла до 107. Зови об'єднували 12959 чол. З усіх молочарських кооперативів 94, які представили звіти, тиреробили майже 8,5 млн. літрів молока і виробили з нього понад 333 тис. кг масла. В середньому •дан молочарський кооператив за 1925 р. переробив біля 90 тис. літрів молока і виробив 3555 кг ~~яспиз~~. "Маслосоюз", надаючи технічну та оріанізаційну допомогу кооперативам першого ступеня, аелнював їх зв'язки з централен), утверджував торговельну дисципліну¹⁰". 1925 р. "Маслосоюз" рвгючав експорт масла За кордон було відправлено перших 200 кг цього цінного продукту¹¹.

В наступні роки його обсяги шиидко зростали. У 1930 р. "Маслосоюз" експортував 812874 г масла проти 399295 кг в попередньому році. Таким чином, ріст експорт} становив 103,3 %. Свою аьсокоюкісну продукцію "Маслосоюз" експортував до Англії, Німеччини, Данії, Швейцарії, Австрії, ддестини. 70 % маслосоюзного експорту поглинав вибагливий англійський ринок. Якщо в 1930 р. зальний експорт масла із Польщі зменшився на 18,9 %, то частка "Маслосоюзу" в ньому навпаки зрхла на 7 %, а в експорті всіх кооперативних об'єднань Польщі вона становила 9,5 %¹².

Переломною подією в становленні "Маслосоюзу" було те, що у 1926 р. він перевершив хвоєнний рівень виробництва, маючи тісні організаційні стосунки з 106 молочарськими солеративами, які поставили йому 372, 3 т масла, що на 227 % більше в порівнянні з попереднім рком¹³. В 1926 р. обрано нову наглядову раду "Маслосоюзу", яку по 1944 р. очолював видатний ітанський кооператор, громадський та політичний діяч Ю. Павликовський. На загальних зборах жедноукраїнської молочарської централі 3 червня 1926 р. внесено нові зміни до її статуту, "ізслосоюз" отримав право засновувати організаційно-торгові відділи у великих містах краю. Ці шструктурні підрозділи, до складу яких входили начальники, організатори, інші службовці, жзгосередньо підпорядковувалися дирекції централі. 1926 р. позначений виникненням у містечку Зевнилів Калуського повіту першої у краї "Районової Молочарської Спільки" (РМС)¹⁴. Це ягечаткувало новий етап розвою молочарської кооперації. Замість дрібних сільських молочарень ж?зали виникати районні молочарські спільки, до сфери діяльності яких входило кілька населених тактів. Чи не найголовнішим результатом діяльності "Маслосоюзу" стало те, що він завоював жсіатії покупців доброю якістю продукції та високим рівнем обслуговування.

Ці успіхи не заспокоїли А. Палія. Відповідаючи за організацію та реорганізацію централі "Маслосоюзу", він домігся перенесення її з провінційного Стрия до Львова - політичного та «вдътурного центру Західної України. З 15 травня 1927 р. згадана централя отримала назву Головна Торговельна Агентура "Маслосоюзу" у Львові.

Під умілим керівництвом А. Палія та А. Мудрика "Маслосоюз" за короткий час иштгнізаційно й торговельно охопив майже весь терен Галичини. Особливо важливим для нього #гю здобуття таких двох "бастіонів", ж Дрогобич і Тернопіль. У цих містах відкрились

організаційно-торгові відділи та крамниці "Маслосоюзу". Таким чином, було завдано серйозного удару колонізаторській політиці Польщі на галицькому Поділлі. Успіхи в Галичині захопили керманичів кооперації до "наступу" на Волинь. Після довгих зусиль у 1928 р. в Луцьку вен» відкрили відділ "Маслосоюзу" з власними гуртовнею і крамницею¹⁵.

Поступово торговельний вплив "Маслосоюзу" поширився і на польські землі. Про ж засвідчило, зокрема, відкриття спочатку торговельної експозитури, а потім самостійного відділу "Маслосоюзу" в польському місті Катовіце. Незабаром на корінних польських землях - в м. Бельську появилися склад та крамниця "Маслосоюзу"¹⁶.

Новий етап діяльності "Маслосоюзу" під керівництвом А. Палія і А. Мудрика розпочався 1929 р. В основу роботи української молочарської кооперації було покладено перспективний організаційно-торговельний план, схвалений на VI Кооперативному з'їзді, що відбувся 24 листопада 1929 року у Львові. З'їзд накреслив шляхи подальшого розвитку української кооперації, захист і від нападів польських шовіністичних сил. В умовах важкої економічної кризи відбулася майже повна реорганізація українського кооперативного молочарства, з малих молочарень створено великий районіві молочарні (Р М), кількість яких у 1932 р. становила 114¹⁷.

"Маслосоюз" надавав важливого значення агрономічній та ветеринарній діяльності молочарських кооперативів. Під його керівництвом агрономи та господарські референти допомагали селянам поліпшувати годівлю худоби, підвищувати її молочність. Щоб ліквідувати хронічну нестачу кормів для худоби, "Маслосоюз" посилив пропаганду серед селян нових перспективних сортів кормових культур. Ця акція незабаром увінчалася добрими результатами. Лише у 1937 р. Районові молочарні закупили 133810 кг насіння різних кормових рослин на суму майже 74242 злотих, а попереднього року ці показники становили відповідно 15521 кг і 148⁰ злотих. Чималу роботу проводили ветеринарні лікарі, кількість яких при молочарнях напередодні Другої світової війни становила 18. Для захисту селянської худоби від хвороб діяли так звані "допомогові фонди"¹⁸.

У міжвоєнний період "Маслосоюз" досягнув великих успіхів. Про це свідчила зокрема, діяльність 136 районівих молочарень, які об'єднували 1600 збірень молока та сметани обслуговуючи у 1938 р. близько 205,3 тис. селянських господарств. Значно зросли обсяги маслосоюзної торгівлі. Якщо в 1928 р. було продано близько 1 млн. кг масла, то в 1938 - вже приблизно 3 млн. кг, а кількість реалізованого молока за це десятиріччя збільшилася майже вчетверо. Успішній торговельній діяльності "Маслосоюзу" сприяв власний транспорт. Перша вантажівка було закуплено 1927 р., а в 1939 р. нараховувалось уже 19 автомобілів. За 13 років майже "Маслосоюзу" збільшилося в 17,6 рази. Які причини такого неспинного його зростання? Досить конкретну відповідь на це питання дав О.Лис, який уже на відстані часу писав: "Саме завдяки її посвяті дирекції і всіх працівників молочарської кооперації, їх фаховому знанні, ініціативі її невсипущій енергії, українська молочарська кооперація на Західній Україні могла так скорі розвинути в дуже сильний і дисциплінований, поважний господарський рух, який викликав подив у чужих і пошану у своїх та задрість у сусідів...

Не диво, поляки признавали наш) вицість у молочарському ділі, а радник львівського магістрату просто нам заявив: "Панове навчили нас, ж мають виглядати молочарські крамниці"¹⁹.

В перших лавах трудівників на господарському "фронті" йшли А.Палій та А.Мудрит Вони, як відзначив А.Качор, "... виграли майже всі битви за бугя та існування української молочарської кооперації Галичини"²⁰.

Завдяки високому професіоналізмові, гострому розумові, відчуттю потреб часу, людяності А.Палій користувався авторитетом та повагою серед маслосоюзників. Характеризуючи діяльність начального директора "Маслосоюзу", відомий дослідник історії української кооперації ХІЕ Витанович відзначав: "Розмах і свої прикладні успіхи українська молочарська кооперація у великім мірі завдячувала організаційному талантові й особистим прикметам провідного директоре. "Маслосоюзу" сл. п. А.Палія. Своєю працею, відданістю їй, творчим оптимізмом, характером набутими вояцькими чеснотами, що їх все вважав обов'язковими і в громадській роботі, А.Паліж добре впливав на своїх найближчих співробітників і з ними на все солідарне об'єднане членство".

Свій вільний час А.Палій віддавав громадській роботі. Справою національної часті він вважав свою участь в діяльності товариств "Просвіта", "Рідна школа", "Сільський господар". Багато різних заходів щодо вшанування пам'яті учасників визвольних змагань українського народу і, зокрема колишніх воїнів УГА здійснив А.Палій як голова комбатанського (ветеранського) товариства "Молода громада". Серед них — організація робітень для інвалідів Першої світової та польсько-української воєн, діяльність видавництва "Червона калина", легальна пропаганда української національної ідеї²². Громадська робота А.Палія відзначалася багатогранністю і всебічністю й відповідала духові часу, національним погребам уярмленого українства.

Таким чином, А.Палій уособлював новий тип українця-патріота, що сформувався в Галичині на початку ХХ ст. Боротися, працювати і творити для України та рідного краю стало його життєвим кредо. Вояцькі чесноти борця за волю рідного народу сповна розкрилися на кооперативній ниві. Під керівництвом А.Палія "Маслосоюз", подолавши чималі труднощі і перешкоди, перетворився в провідне кооперативне об'єднання Західної України. У міжвоєнний період "Маслосоюз" продемонстрував справжнє "господарське диво", став гордістю всього українства західного регіону.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Качор Андрій. Мужі ідеї і праці. Андрій Палій і Андрій Мудрик творці "Маслосоюзу" і модерної української молочарської кооперації в Західній Україні. - Вінніпег - Торонто - Клівленд, 1974. - 344 с; 2. Мар'янівський Михайло. Згадаймо це добре ім'я. Виповнилося 100 років з дня народження відомого українського підприємця й організатора кооперативного руху в Галичині Андрія Палія // Народна газета. - 1993. - № 50 (131); Матейко Р.М. Змінюючи рушницю на масницю: (Про А.Палія) // Русалка Дністрова. - 1998. - Число 7 (110). Квітень; Матейко Р.М. "Маслосоюз" Андрія Палія // Галичина (Івано-Франківськ). - 1999. - 12 січня; Матейко Р.М. Змінюючи рушницю на масницю: (Штрихи до портрета подвижника української молочарської кооперації Андрія Палія) // Високий замок. - 2000. - 22 березня; Слабошпицький Михайло. Палії. Конспект історії однієї родини, в якій так багато від історії українського народу // Народна газета. - 2000. - "4 08-30.08. № 33; Матейко Роман. Молочний наступ Палія // З вільну Україну. - 2003. - 25 грудня; 3, Андрій Палій — будівничий та керманець "Маслосоюзу". Статті, спогади, листи. Укладач Роман Матейко. - Тернопіль, 2001. - 294 с; 4. Там само. - С.7-8; 5. Палій А. Кооперативне молочарство на Західній Україні (до 40-ліття Краєвого Молочарського Союзу "Маслосоюзу") // Господарсько-кооперативне життя (Авгсбург). - 1947. - 4.6. - С.4; 6. Островерха М. Обніжками на битий шлях. - Нью-Йорк. 1957. - С.94; 7. Лопатнюк В. Станіславщина а історії "Маслосоюзу". В кн.: Альманах станіславської землі. Збірник матеріалів до історії Станіславава і Станіславщини. - Нью-Йорк - Париж - Торонто - Мюнхен, 1975. - С.485; 8. Качор А. Українська молочарська кооперація в Західній Україні. - Мюнхен, 1949. - С.31; 9. Мудрик А. Кооперативний катехизм (Начерк про кооперацію, як іспитовий матеріал для практикантів (-ок) і експедієнтів (-ок) "Маслосоюзу"). - Львів, 1939. - С.64; 10. Храпливий Є. Наші молочарські кооперативи в 1925 р. - Львів, 1927. - С. 1. 5. 13; 11. Качор А. Українська молочарська кооперація в Західній Україні. - Мюнхен, 1949. - С.33; 12. Державний архів Львівської області. - Ф.110. - Оп.1. - Спр.1114. - Арк. 108 зв; 13. Кооперативне молочарство. - 1927. - 4.3-4. - С.3, 5; 14. Витанович І. Історія українського кооперативного руху. - Нью-Йорк, 1964. - С.406, 410-411; 15. Кооперативне 'молочарство. - 1928. - Ч.3. - С.5; Кооперативне молочарство. - 1930. - 4.4. - С.9; 16. Кооперативне молочарство. - 1933. - 4.1. - С.9; 17. Лопатнюк В. Українська молочарська кооперація в 1932 році. - Львів, 1934. - С.9; 18. Центральний державний історичний архів України у Львові. - Ф.348. - Оп. 1. - Спр.609. - Арк.52; 19. Лис О. На шляху економічного розвитку Галичини//Америка (Філадельфія). - 1963. - 21 серпня; 20. Качор А. Мужі ідеї праці... - С.14-15; 21. Витанович І. Андрій Палій (1893-1961) // Овід (Чикаго). - 1961. - 4.7(118). - С.23; 22. Молода громада у Львові // Народний голос •Торонто). - 1962. - 15 лютого; Палій А. Товариство "Молода Громада" у Львові (Єдине об'єднання українських комбатантів після 1-шої війни). В кн.: Українська Галицька Армія. У 40-річчя її участі у визвольних змаганнях в 1918-1919 Матеріали до історії. Том 3. Видав хорунжий УСС Дмитро Микитюк. - Вінніпег. Канада, 1966. - С.185 -187.

С.О.Шамара

Ю. І. ЛИПА І УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ РУХ У 20-40-Х РР. ХХ СТ.

Кожна геніальна постать українства є справжньою знахідкою для сучасного історика, культуролога, інших гуманітаріїв. Однією з таких є постать Юрія Івановича Липи (1900-1944) - людини надзвичайної вдачі і трагічної долі одночасно (19 серпня 2004 р. минуло 60 років від того жахливого дня, коли в свято Спаса кати з НКВС замордували і розстріляли кількома чергами з автомата славного сина України). "Геній Ю.Липи не потребував чекати часу, коли відізветься в ньому поет, коли біолог-лікар, коли заговорить в ньому голос теоретика мистецтва, соціолога економіста, геополітика, антрополога.